

RAIMONDA

ALEKSANDR GLAZUNOV

RAIMONDA

Ballett 3 vaatuses 6 pildis

Koreograafilise algvariandi autor —
MARIUS PETIPA

Lavastus ja koreograafiline kompositsioon —
NSV Liidu rahvakunstnik,
NSVL Riiklike preemiate laureaat
KONSTANTIN SERGEJEV (külalisena)

Lavastaja assistent —
NSV Liidu rahvakunstnik,
NSVL Riiklike preemiate laureaat
NATALJA DUDINSKAJA (külalisena)

Dirigendid —
JÜRI ALPERTEN, VELLO PÄHN

Kunstnik —
RIINA VANHANEN (külalisena)

Esiendus 26. septembril 1983. a.

Ballettmeistrid-repetiitorid —
Eesti NSV teenelised kunstnikud
ELITA ERKINA ja AIME LEIS; AIGI RÜÜTEL

Kontsertmeistrid —
REET KIVARI, ELNA-IMBI KODRES, ÜLLE REBANE

Orkestri kontsertmeister —
Eesti NSV teeneline kunstnik
MATI UFFERT

Etenduse juht —
VÄINO AREN või PEETER KARELL

Lavastusala juhataja —
JAAN MIKKEL

Dekoratsioonide teostust juhendanud —
ELSA MÄNDSALU

Kostüümide teostust juhendanud —
LEIDA TALLO

Dekoratsioonid maalinud —
Eesti NSV teeneline kunstitegelane
UNO KÄRBIS

Valgustus —
EVALD RADIK

Jumestusala juhataja —
ILLI-ANN KALE

Butafor —
JOHANNA RANNE

Rekvisiidiala juhataja —
KARIN LINDMAA

Pealavameister —
HEINO LILLIPUU

I vaatus

I. pilt

Uhkes keskaegses lossis valmistutakse Raimonda sünnipäevapidustusteks.

Vahimehed annavad märku üllaste peovõraste saabumisest. Sénéchal teatab sellest krahvinnale.

Rüütlite ja relvakandjate saatel astub lossisaali René de Brienne. Ta on tulnud oma pojale Jeanile Raimonda kätt paluma. Kallite kosjakinkide hulgas on gobelään peigmehe portreega.

Raimonda on rõõmsas ärevuses. Gobelään äratas temas imetlust. Ootamatult tungib saali saratseeni šeik Abderahman. Ta pakub Raimondale kingitusi neiu ilu imetluse märgiks.

Pidu kestab hilisõhtuni. Siis lahkuvad krahvinna, külalised ja viimastena Raimonda sõbrad.

Sünnipäevalaps jääb magama. Raimonda näeb unes, et gobeläänil kujutatud rüütel elustub ning viib teda oma lossi.

2. pilt (Raimonda unenägu)

Tütarlaps on võlutud seninägematult kaunist maailmast, kuid võluloss kaob ootamatult ja asendub sünges idamaise telgiga.

3. pilt

Raimonda ette astub hirmuäratav saratseeni šeik. Tütarlaps tahab põgeneda, kuid Abderahman takistab teda.

4. pilt

Ärgates ei suuda Raimonda taibata, kus ta viibib. Siis langeb ta pilk Abderahmani kingitud väikestele moorlastele ja meenub saratseeni šeik. Päikesekiir valgustab Jean de Brienne'i portreed... Kohtumine kauni rüütliga toimus vaid unes.

II vaatus

5. pilt

Lossi siseõuel jätkub sünnipäevakülaliste vastuvõtt. Abderahman tungib oma kaaskonnaga piduvõraste hulka. Mässavate armutunnete võimuses on ta valmis kogu oma rikkuse Raimonda jalge ette heitma. Tütarlaps ehmub ja otsib sõprade kaitset.

Abderahman üritab Raimondat röövida. Õigeaegselt saabub aga Jean de Brienne ja päästab oma mõrsja.

Saratseen tungib võistlejale kallale, kuid sureb rüütli mõõga läbi.

III vaatus

6. pilt

Lossis peetakse Raimonda ja Jean de Brienne'i toredaid pulmi.

Muusikarüütel Glazunov

Kui 1896. aastal levis Peterburi muusikalistes ringkondades uudis, et Aleksandr Glazunov hakkab Marius Petipale balletti kirjutama, olid paljud imestunud. Balletimuusika loomist loeti tookord alamaks tööks, teisejärguliste kapellmeistrite pärisosaks. Tšaikovski ei olnud oma kolme balletiga veel kuigivõrd suutnud niisugust suhtumist muuta. Kolmekümneühe-aastaselt Aleksandr Glazunovil oli aga ülisoliidse muusiku maine. Kuue aastaapse sümfoonia, sümfooniliste poemide, nelja keelpillikvarteti, romansside, väikevormis instrumentaalpalade tunnustatud autor, dirigent, lugupeetud ühiskonnategelane, «Võimsa rühma» armastatud kasvandik ja Beljajevi ringi aktiivne liige mõjus kuidagi väga balletikaugena. Vaevalt et kellelgi peale teatriinimeste eneste tuli ette Glazunovi kontsertvalsse ja Balletisüiti millekski muuks kui elegantseks orkestrimuusikaks pidada.

Aleksandr Glazunov pärines lugupeetud ja patriarhaalsest Peterburi perekonnast. Glazunovide suguvõsale kuulus juba 1782. aastast raamatukirjastus ja -kauplus, üks juhtivamaid pealinnas nii ilu- kui ka teadusliku kirjanduse alal. Aleksandr Glazunov kasvas vaimselt rikkas, püsiva elukorraga rahumeelses keskkonnas. Juba üsna varakult alustas ta reisimist. Lisaks Euroopale avastas ta enda jaoks ka Põhja-Aafrika. Ta tegi kõik, et oma teadmisi kirjanduses, muusikas ja kujutatavas kunstis aina täiendada. Temast kujunes oma aja haritumaid, kuid samal ajal ka aatelisemaid inimesi Venemaal. Ta isiksus mõjus impeerivalt, Glazunovis oli kõik suur, kasvust alates. Ta oli kõigutamatu autoriteet oma õpilaste seas, erakordne musikaalsus äratas austust orkestrantides, ehkki dirigeerimise tehnikalt Glazunov polnud tugevaimate hulgast. Talle andestati ka eale mõneti ebakohane konservatiivsus; seda korvasid tagasihoidlikkus ja tugev õiglustunne.

Oma suuremõotmelise balleti «Raimonda» kirjutas Aleksandr Glazunov suhteliselt lühikese ajaga. Esimene vaatus valmis klaviiris 1896. aasta suvel. Kogu balleti partituuris lõpetas helilooja 1897. aasta sügisel. 7. jaanuaril 1898. aastal toimus «Raimonda» triumfaalne esietendus Peterburi Maria (praegu Leningradi Kirovi-nimelises) teatris. Glazunov sai peatselt tellimuse veel kahele Petipa poolt lavastatavale balletile. 1900. aastal esietendusid ühevaatuselised «Preili-teenija» («Watteau' laadis») ja «Aastaajad». Ehkki «Raimonda» süžees ei puudunud suure akadeemilise balleti tinglikkused ja loogikavead, köitis Glazunovi vana prantsuse rüütlilegend, kus üllas ja vapper Jean de Brienne võitleb pöörase saratseeni Abderahmaniga võluva Raimonda pärast, kes on talle jäävalt truu. Siin sai helilooja kirjutada muusikat erinevate rahvaste, hispaania, ungari, arabia, prantsuse rütmides ja viisidel, realiseerida reisidel kuulnud. Samuti ettekujutust keskajast, mis oli tal tekkinud eriti vanu Saksamaa linnu Nürnbergi, Aachenit ja Augsburgi külastades. See kauge ajastu puudutus mõjutas teda veel pärast

Aleksandr Glazunov

«Raimondat» kirjutama «Menestrelilaulu» tšellole ja orkestrile (1900) ning orkestrisüiti «Keskajast» (1902). Tõsi, keskaeg Glazunovi muusikas mõjub nüüdsele kuulajale üsnagi tinglikuna, samuti nagu mitmete eri rahvaste tantsudki. Tol ajal suhtuti etnilistesse ja ajastuprobleemidesse teisiti kui praegu.

«Raimonda» jäävad väärtused on meloodilisus, heakõlalisus, suurejooneline sümfooniline arendus. Selles balletis jätkas Glazunov oma suure eeskuju Pjotr Tšaikovski traditsioone: «Uinuva kaunitari» (Tšaikovski kõige ulatuslikuma balleti) esietendusest Maria teatris oli «Raimonda» valmides möödunud vaid seitse aastat.

XIX sajandi viimane ja XX sajandi esimene aastakümme kujunesid Glazunovi loominguks kõige resultatiivsemaiks. Pärast ballette kirjutas ta nendel aastatel 7. ja 8. sümfoonia, mitmed instrumentaalkontserdid, kaks klaverisonaati. Hilisematel aastatel kulub põhiosa tema energiast pedagoogilisele tööle. Ta oli Peterburi (hiljem Leningradi) konservatooriumi professor ning direktor kuni 1928. aastani. Seejärel, kuni elu lõpuni 1936. aastal, tegutses ta põhiliselt dirigendina Euroopas ja Ameerika Ühendriikides.

Veel Glazunovi eluajal toimus vene balleti põhjalik uuendamine eeskätt Igor Stravinski ja Sergei Prokofjevi muusikas ning Mihhail Fokini, Aleksandr Gorski, George Balanchine'i jt. koreograafias. Stravinski ja Prokofjevi muusika jäi Glazunovile võõraks. Noorematest ballettmeistritest leidis Glazunoviga kontakti Fokin, kelle koreograafia «Chopinianale», Glazunovi orkestreeritud süidile (1908) püsib maailma balletilavadel tänini. Fokini koreograafiaga jõudis lavale ka Glazunovi «Salome tants» (Oscar Wilde'i järgi) Ida Rubinsteini esituses (1908) ja poem «Stenka Razin» (1915). 1916. aastal lavastas Gorski Moskva Suures Teatris esmakordselt Glazunovi V sümfoonia. Kuid hinge lähedasemaks osutus Aleksandr Glazunovile siiski koostöö Marius Petipaga.

Pierrina Legnani ja Sergei Legat Raimonda ja Jean de Brienne'i osades 1898. a.

MARIUS PETIPA (1818—1910), vene balleti suurkuju, sündis Marseille's, õppis oma isa Jean Antoine'i ja silmapaistva virtuoosi August Vestrise juures. 1838—1846 esines tantsijana ja ballettmeistrina Bordeaux's, New Yorgis ja Madriidis. 1847. aastal kutsuti Petipa Peterburi, kus ta töötas algul tantsijana, seejärel ka pedagoogina ning väga pikka aega (kuni 1903) ballettmeistrina. Lavastas üle 60 balleti, nende hulgas olid Cesare Pugny «Vaarao tütar» (1862) ja «Kuningas Candaule» (1868), Ludwig Minkuse «Don Quijote» (1869) ja «Bajadeer» (1877).

Petipa loomingut iseloomustab kompositsiooni täiuslikkus ja koreograafilise leksika rikkus, suurte, viimistletud joonisega balletiansamblite rohkus, tantsulise sümfonismi algete rakendamine. Petipa ballettides rõhutati naissolistide virtuooslikkust, meessolistide partiid olid vähe tantsulised.

Muusika ja koreograafilise sisu ühtsus avaldus uue kvaliteedina Petipa koostöös Tšaikovski ja Glazunoviga ballettides «Uinuv kaunitar» ja «Raimonda». Viimases on iseloomulik klassikalise ja karakteritantsu oskuslik ühendamine ulatuslikes süütid.

Marius Petipa

Aime Leis Raimondana 1957. a. «Estonias».

Hind 30 kop.
«Ü». 216. I 1986. 5500.